

Leksykon podstawowych pojęć gospodarki przestrzennej

użytych w

„Tezach i Założeniach do koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2008-2033”

Interwencja państwa w zagospodarowanie przestrzenne – rozumie się przez to wpływanie przez państwo na zagospodarowanie przestrzeni instrumentami bezpośredniego oddziaływania (np. realizacja inwestycji o znaczeniu krajowym), jak i pośredniego (np. legislacyjne).

Inwestycje celu publicznego – działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim, krajowym) stanowiące realizację celów publicznych.

Inwestycje wieloletnie – inwestycje finansowane lub dofinansowywane z budżetu państwa, których okres realizacji przekracza rok budżetowy a wartość kosztorysowa jest wyższa od kwoty określonej przez Ministra Finansów w corocznym rozporządzeniu w sprawie szczegółowych zasad, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej (*w 2006r – wartość kosztorysową określono na 300 mln zł*). Wykaz inwestycji wieloletnich stanowi załącznik do projektu ustawy budżetowej.

Kontrakty wojewódzkie – umowy zawarte pomiędzy Radą Ministrów a samorządem województwa, określające zakres i tryb oraz warunki realizacji działań wynikających z programów operacyjnych.

Obszar metropolitalny jest to wielkomiejski układ osadniczy, monocentryczny lub policentryczny, złożony z wielu jednostek osadniczych oraz terenów o wysokim stopniu zurbanizowania, obejmujący strefę o znacznym bezpośrednim zasięgu codziennego oddziaływania oraz tereny potencjalnych możliwości rozwojowych, gdzie zachodzą procesy metropolizacji i następuje nagromadzenie działalności uzupełniających metropolitalne funkcje ośrodka centralnego, o dużej skali wewnętrznej integracji funkcjonalnej i posiadający dobrze rozwiniętą sieć transportową. Częścią składową obszaru metropolitalnego jest metropolia.

Programy zadań rządowych – programy zadań rządowych służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, sporządzane przez ministrów i centralne organy administracji rządowej w zakresie ich właściwości rzeczowej.

Program operacyjny - dokument realizowany w ramach polityki strukturalnej państwa, przyjęty przez Radę Ministrów i Komisję Europejską, służący wdrażaniu Podstaw Wsparcia Wspólnoty, składający się z zestawienia priorytetów oraz wieloletnich działań, które mogą być wdrażane poprzez jeden lub kilka funduszy strukturalnych, jeden lub kilka innych dostępnych instrumentów finansowych oraz Europejski Bank Inwestycyjny.

Planowanie przestrzenne to całokształt działań zmierzających do zapewnienia prawidłowego rozwoju poszczególnych obszarów kraju, sztuka organizowania przestrzeni na potrzeby człowieka, przyjmujące ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań, przy jednoczesnym uwzględnieniu wzajemnych powiązań poszczególnych regionów i nadrzędnych interesów ogólnokrajowych; system planowania przestrzennego został oparty na trzech szczeblach administracji; narzędziami planowania przestrzennego są na poziomie kraju – koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju, na poziomie województwa – plan zagospodarowania przestrzennego województwa, na poziomie gminy – studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Polityka sektorowa - rząd prowadzi politykę sektorową: przemysłową, rolniczą, transportową, edukacyjną, technologiczną itp. Polityki te, prowadzone przez rząd, nie są wzajemnie skoordynowane. Jak dotychczas, każdy z resortów prowadzi własną politykę przestrzennej alokacji środków, które - w całości dość znaczne - są jednak bardzo rozproszone, co nie pozwala na skoncentrowanie działań mających na celu rozwiązanie określonego problemu. Segmenty przestrzenne poszczególnych polityk sektorowych, mające istotne skutki przestrzenne powinny być podporządkowane założeniom polityki przestrzennej, nie zaś założeniom polityk sektorowych.

Polityka regionalna – przez politykę regionalną w KPZK- będzie się rozumieć politykę prowadzoną przez państwo w odniesieniu do regionów, wchodzących w skład państwa, poprzez określanie celów i wydzielanie środków na ich realizację (w odróżnieniu od polityki regionalnej prowadzonej przez samorządy województw, które bezpośrednio oddziałują na procesy zachodzące w danym regionie).

Polityka spójności – to polityka UE zawarta w dokumencie „Polityka spójności na rzecz wspierania wzrostu gospodarczego i warunków sprzyjających wzrostowi zatrudnienia: strategiczne wytyczne Wspólnoty na lata 2007- 2013”. Wytyczne ustanawiają ramy dla nowych programów, które będą wspierane z Europejskiego Funduszu Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności. Programy te mają na celu propagowanie zrównoważonego, harmonijnego i trwałego rozwoju w całej UE oraz poprawę jakości życia obywateli Europy. Kluczowym kryterium decydującym o uruchamianiu programów w przyszłości będzie ich wkład na rzecz wzrostu gospodarczego i tworzenia warunków sprzyjających zatrudnieniu.

Polityka rozwoju – zgodnie z art. 2 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. (Dz. U. z dnia 11 grudnia 2006 r.) - przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej, w szczególności w zakresie: ochrony środowiska, ochrony zdrowia, promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych, rozwoju kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki, rozwoju miast i obszarów metropolitalnych, rozwoju obszarów wiejskich, rozwoju nauki i zwiększenia innowacyjności gospodarki, w tym rozwoju sektorów opartych na wykorzystaniu nowoczesnych technologii, rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego, rozwoju zasobów ludzkich, w tym podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa, kwalifikacji obywateli, jak również zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz łagodzeniu jego negatywnych skutków, stymulowania powstawania nowych miejsc pracy, tworzenia i modernizacji infrastruktury społecznej i technicznej, wspierania i unowocześniania instytucji państwa, wspierania rozwoju przedsiębiorczości, wspierania wzrostu gospodarczego; zwiększania konkurencyjności gospodarki.

Spójność terytorialna/przestrzenna (*Territorial cohesion*) - mierzona czasem przejazdu do danego obszaru komunikacją lotniczą, drogową i kolejową. Używa się także wskaźnika ilości konsumentów osiągniętych w danym czasie. Analizowana w układzie państw oraz regionów typu NUTS II i NUTS III.

Zapewnienie realizacji ładu przestrzennego – oznacza stopniowe wprowadzanie koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju w życie dla poprawienia ładu przestrzennego w skali kraju (w tym zapobieganie konfliktom lub wskazywanie dróg rozwiązywania konfliktów powstających w grze o przestrzeń).

Zarządzanie przestrzenią jest globalną koncepcją, która zajmuje się metodami spójnego wdrażania wszystkich polityk odnoszących się do przestrzeni. Zarządzanie przestrzenią jest szacowaniem zapotrzebowania na daną przestrzeń niezbędnego dla osiągnięcia celów polityk rozwoju. Z. p. odnosi się do współpracy poziomej i pionowej w kształtowaniu i we wdrażaniu tych polityk. Jest ono rezultatem jakości relacji wielopoziomowych i międzysektorowych w dziedzinie polityki publicznej.

Zrównoważony rozwój – rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (*art.3 pkt. 50 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska - Dz.U.06.129.902*).